

Я.Б. Бойко, здобувач

**Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка**

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ТА ЗВ'ЯЗОК З ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ КРАЇНИ

В статті на основі узагальнення отриманих результатів дослідження, розглянуто категоріальний апарат експортного потенціалу, як вагомого фактора впливу на економічне зростання країни, інтеграцію держави до міжнародних ринків. Обґрунтовано загальну концепцію взаємозв'язку понять експортного потенціалу з національним економічним потенціалом через дію сукупності чинників. Запропоновано використання показників комплексно, які зможуть характеризувати експортний потенціал на рівні країни в цілому окремої галузі та підприємства.

***Ключові слова:** експортний потенціал, економічний потенціал, конкурентоспроможність, ефективність експорту, підприємство.*

Постановка проблеми. На протязі багатьох років незалежності України була сформована експорто-орієнтована модель розвитку національної економіки. За такої моделі стратегічна роль експортної політики полягає в тому, що він має стати засобом сприяння економічного зростання та основним інструментом мобілізації наявних та потенційних конкурентних переваг. Останнє є можливим через подолання відставання від провідних розвинених країн світу за основними макроекономічними параметрами.

Вступ України до Світової організації торгівлі відкриває для вітчизняних підприємств нові ринки збуту та можливості збільшення експортних обсягів. На сьогодні, близько 70% міжнародного товарообігу у вартісному виразі припадає на готову продукцію, а лише приблизно 30 % — на товари, які сировиною для подальшої переробки. При цьому світові тенденції вимагають посилення можливостей та подальшого збільшення частки готової продукції і, тим самим, одночасного зменшення частки сировинних товарів у світовому виробництві та в міжнародній торгівлі.

У структурі вітчизняного експорту ситуація повністю протилежна. Переважна більшість експортованих товарів – у вигляді сировини і продуктів низького рівня подальшої переробки. Тому особливо

загострюються актуальна проблема і постають питання розвитку й диверсифікації експортного потенціалу України. При чому успіхи при вирішенні якої мають визначати масштаби та ефективність участі нашої країни в міжнародній торгівлі в умовах посилення глобалізації світового господарства. Останнє має позитивно впливати на динаміку та пропорційність розвитку економіки країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування та реалізація експортно-орієнтованого потенціалу країни є складним й багатоаспектним процесом. Він охоплює не лише внутрішньоекономічні, а й зовнішньоекономічні складові та фактори різної векторної дії. Дослідженню аспектів даного процесу на різних рівнях вже присвячено наукові праці багатьох як зарубіжних, так і вітчизняних вчених-економістів, зокрема, П. Самуельсона, Л. Антонюк, Ю. Кіндзерського В. Гейця, В. Семиноженка, Б. Кваснюка, М. Поручник, Д. Лук'яненка, Т. Скорнякової, Т. Циганкової та ін.

Однак поки ще залишаються недостатньо досліджені окремі проблемні питання щодо сутності категоріального апарату експортного потенціалу, методології та методики його оцінки, а також взаємозв'язків з показниками конкурентоспроможності країни тощо. Враховуючи дане, в даному дисертаційному дослідженні здійснено спробу поглибити аналіз саме останніх питань, при чому також приділити увагу аналізу українського експорту, як основної форми при реалізації експортного потенціалу країни та обґрунтуванні пропозицій щодо його перспективного розвитку.

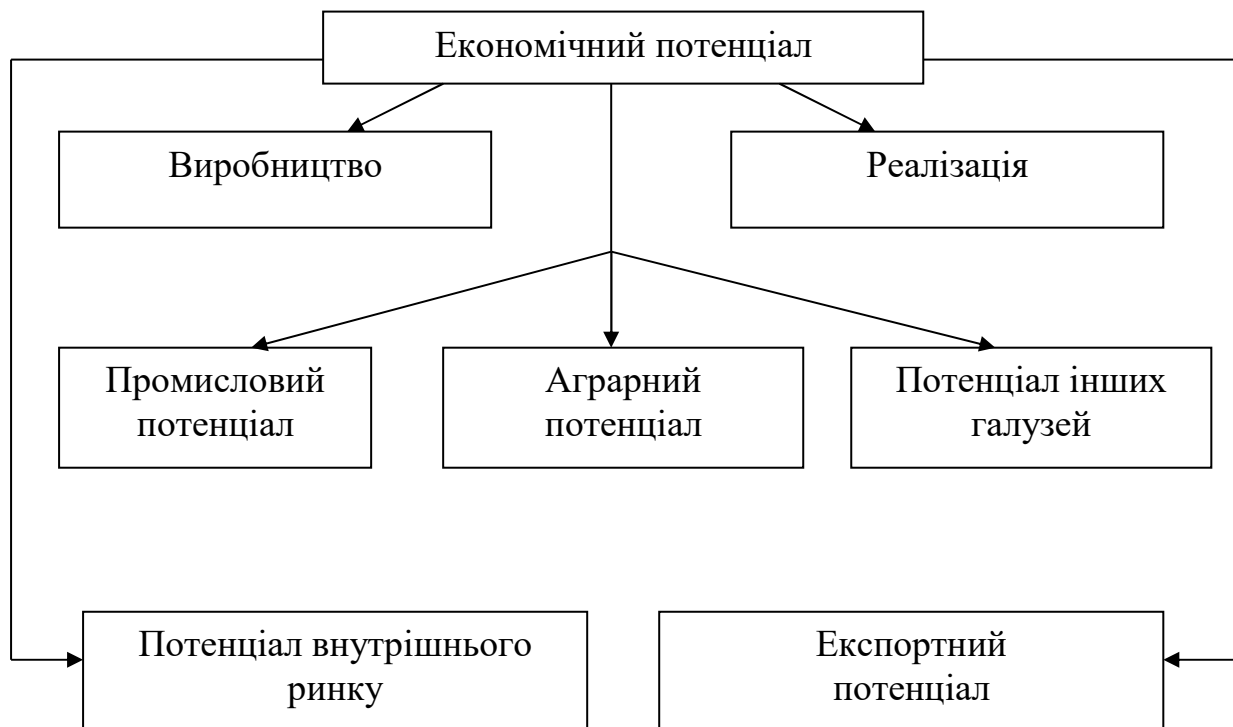
Виклад основного матеріалу. В теорії експорт слід розглядати як вивіз за межі країни товарів для подальшої їх реалізації на зовнішніх ринках або як обсяг та вартість товарів, вивезених за кордон.

Однак, якщо розглядати експорт як вагомий чинник впливу на економічне зростання, на інтеграцію країни у світове господарство, то він набуває ознак потенціалу, тобто прихованої здатності забезпечувати досягнення поставленої мети та вирішення певної проблеми суспільного розвитку. Такий дуалістичний погляд на сутність експорту має важливе значення для поглиблення методологічної основи розробки напрямів його розвитку, підвищення можливостей позитивного впливу на економіку країни у цілому. П. Самуельсон визначає експорт, як обсяг товарів, які виробляються всередині країни та реалізуються за кордоном [6].

Сутність експорту також можна розглядати через призму нормативно-правових актів щодо зовнішньоекономічної діяльності.

Відповідно до Закону України «Про державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності», експорт товарів слід розуміти як вивіз товарів з митної території України без урахування зобов'язань щодо зворотного ввезення. Аналогічне визначення експорту подане в Митному кодексі України, але з уточненням режиму. Так, експорт – це митний режим, відповідно до якого товари вивозяться за межі митної території України для вільного обігу без зобов'язань про їх повернення на вказану територію та без встановлення умов по їх використанню за межами території України.

Однак в даному визначенні наголос постає також на забезпеченні потреб населення, розвитку не лише виробничої сфери, але й сфери споживання [2]. Це, насамперед, пов'язано з процесами збуту товарів, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Тому, ми вважаємо, що є всі підстави розглядати експортний потенціал країни, як частини національного економічного потенціалу, тобто як його складову. Також слід відзначити, що дана теза відображає можливості економічної системи інтегруватись у міжнародний економічний простір, що, наразі, є одним з основних векторів розвитку будь-якої країни. За даних умов економічний потенціал охоплює найбільш агреговані елементи (рисунок).

Складові економічного потенціалу країни

Якщо категоріально розглядати експортний потенціал з точки зору загального економічного потенціалу стосовно економіки держави, її окремих галузей та підприємств, то слід навести сутність останнього. Економічний потенціал представляє собою здатність виробляти товари (роботи, послуги), задовольняти відповідні потреби суспільства в цілому, а також забезпечувати розвиток виробничої сфери загалом. На підставі останнього визначення окремі науковці наполягають на тому, що основним змістом економічного потенціалу країни є саме виробнича функція.

Висновки. Проблеми ефективної реалізації експортного потенціалу в країні виникають на різних етапах розвитку. Особливої актуальності вони набували в країнах в умовах трансформаційної економіки. В цих випадках реалізація власної зовнішньоекономічної політики стає найважливішим чинником політичного та економічного самовизначення країни, а також її входження до міжнародної системи на правах рівноправного партнерства.

Бібліографічний список: 1. Митний кодекс України. – К.: Істина, 2004. – С. 74. 2. Іващенко О.В. Економічна сутність категорії «ринок» / О.В. Іващенко // Вісник ХНАУ. Серія «Економіка і природокористування». Випуск 5. – Х.: ХНАУ, 2007. – С. 161-165. 3. Інноваційна стратегія українських реформ / Гальчинський А.С., Геєць В.М., Кінах А.К., Семиноженко В.П. – К.: Знання України, 2002. – С. 109. 4. Конкурентоспроможність економіки в умовах глобалізації / Жаліло Я.А., Базиліук Я.Б., Белінська Я.В. та ін.; За ред. Жаліла Я.А. – К.: НІСД, 2005. – С. 348. 5. Промисловий потенціал України: проблеми та перспективи структурно-інноваційних трансформацій / За ред. Ю.В. Кіндзерського. – К.: Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2007. – С. 27–28. 6. Самуельсон П. Економіка / П. Самуельсон // Пер. с англ. – М.: БІНОМ, 1997. – С. 699. 7. Скорнякова Т.В. Експортний потенціал обробної промисловості України: управління процесом формування: монографія / Т.В. Скорнякова. – К.: Наук. світ, 2006. – С. 9. 8. Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України: В 3 т. / За ред. акад. НАН України В.М. Гейця, акад. НАН Укр. В.П. Семиноженка, чл. кор. НАН України. Б.Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2007. – Т. 3: Конкурентоспроможність української економіки. – С. 126–127. 9. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку: Монографія: В 2 т. – Д.Г. Лук'яненко,

А.М. Поручник, Л.Л. Антонюк та ін.; За заг. ред. Д.Г. Лук'яненка, А.М. Поручника. – К.: КНЕУ, 2006. – С. 275. 10. Циганкова Т.М. Міжнародний маркетинг: теоретичні моделі та бізнес-технології: монографія. – К.: КНЕУ, 2004. – С. 137–143.

Я.Б. Бойко. Экспортный потенциал: сущность понятия и связь с экономическим потенциалом страны. В статье на основе обобщения полученных результатов исследования, рассмотрен категориальный аппарат экспортного потенциала, как весомого фактора влияния на экономический рост страны и интеграцию государства на международные рынки. Обоснованно общую концепцию взаимосвязи понятий экспортного потенциала и национального экономического потенциала через действие совокупности факторов. Предложено использование показателей комплексно, которые смогут характеризовать экспортный потенциал на уровне страны в целом, отдельной отрасли и предприятия.

Ключевые слова: экспортный потенциал, экономический потенциал, конкурентоспособность, эффективность экспорта, предприятие.

Y.A.B. Boyko. Export potential: the essence of the concept and relationship with the economic potential of the country. The article is based on a synthesis of the results of research, discussed categories of the export potential as meaningful impact on economic growth, integration into the international markets. Grounded general concept of relationship terms of export potential of the national economic potential through action set of factors. The use of indicators that can comprehensively characterize export capacity at the country as a whole separate industry and enterprise.

The problems of effective implementation of the export potential of the country occur at different stages of development. Of particular relevance they acquired in the countries in terms of transformation of the economy. In these cases, the implementation of its own foreign policy is the most important factor of political and economic self-determination of the country and its entry into the international system on the rights of equal partnership.

Keywords: export potential, economic potential, competitiveness, effectiveness export company.

Стаття надійшла до редакції 15.02.2016 р.